

Ганькович А.Е.
магістрант 2-го курсу, спеціальність «Менеджмент»,
Мукачівський державний університет
Феєр О.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та
управління економічними процесами,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто базові поняття системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Визначено основні методи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства: адміністративні і економічні. Проаналізовано функції управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, методи управління зовнішньоекономічною діяльністю, функції управління зовнішньоекономічною діяльністю

В умовах поглиблення глобалізаційних процесів зовнішньоекономічна діяльність є важливою складовою забезпечення підприємств міжнародними замовленнями та клієнтами, що здатне забезпечити підвищення ефективності і зростання прибутку.

З метою ефективного функціонування підприємства, що займається зовнішньоекономічною діяльністю, доречно комплексно реалізовувати систему управління зовнішньоекономічною діяльністю, з врахуванням науково-технічних, виробничих, сервісних, інформаційних, кваліфікаційних та інших чинників. Окрім цього, важливою проблемою теорії управління є визначення переліку функцій та методів управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

Питаннями управління зовнішньоекономічною діяльністю займаються Бабець Є.К. [2], Вівчар О.І. [3], Дроздова Г.М. [4], Завадський Й.С. [5], Кравченко В.Л. [6], Маталка С.М. [8], Скоропад І.С. [9]. Метою даної статті є розгляд системи управління зовнішньоекономічною діяльністю через аналіз функцій та методів.

Зовнішньоекономічна діяльність - діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована

на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

До видів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюються в Україні суб'єкти цієї діяльності, належать:

- експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили;
- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності,
  - наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;
  - міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;
  - кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України;
  - спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;
  - підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;
  - організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібною торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках;
  - товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку;

- роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;

- інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України [1].

Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства є складним процесом визначення і встановлення його зв'язків з іншими суб'єктами господарювання, що перебувають в інших країнах. Цей процес полягає в реалізації вибраних цілей і в спробах досягти бажаного стану взаємовідносин з оточенням, тобто зарубіжними партнерами, за допомогою розподілу ресурсів, який дозволяє ефективно і результативно діяти як всьому підприємству, так і його окремим підрозділам.

Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства - системний вплив на об'єкт (виробничі структури, фірми, організації, колективи людей) для забезпечення їх життєздатності, узгодженості в роботі і досягнення кінцевого результату.

Метод управління зовнішньоекономічною діяльністю – це сукупність способів, прийомів та засобів державного впливу на зовнішньоекономічну діяльність [3, с. 56].

При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності використовуються економічний та адміністративний методи управління. Адміністративні методи базуються на використанні сили державної влади і передбачають захист національних інтересів у світогосподарських зв'язках. Економічні методи управління зовнішньоекономічною діяльністю пов'язані із створенням державою фінансових чи матеріальних стимулів, здатних впливати на економічні інтереси суб'єктів господарювання й обумовлювати їхню поведінку

Функція менеджменту – це види діяльності щодо об'єкту, які зумовлюються кооперацією та поділом виконуваної роботи серед управлінського персоналу. Кожна функція складається із послідовності взаємопов'язаних дій для виконання поставленої ролі управління [5, с. 51].

До функцій менеджменту ЗЕД належать планування, організація, контроль та регулювання.

Суть планування можна визначити як уміння передбачити мету підприємства, результати його діяльності і ресурси, потрібні для досягнення цієї мети. В сфері ЗЕД планування означає також уміння визначати мету ЗЕД як складової частини загальної системи внутрішнього планування. Основна мета ЗЕД не повинна розходитися із загальною метою підприємства, повинна бути спрямована на їх успішне здійснення за рахунок зовнішніх факторів економічного росту [4, с.56]. Аналіз функції планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства розпочинається із визначення привабливості експорту/імпорту продукції, послуг та технологій, вивчаються валютні ризики, проводяться дослідження закордонного ринку, оцінюються напрямки здійснення ЗЕД, результатом чого є розробка зовнішньоекономічної стратегії на закордонних ринках. Важливим є також обґрунтування доцільності укладання зовнішньоекономічних контрактів: дослідження різноманітних варіантів зовнішньоторговельних угод; визначення (з урахуванням різноманітних факторів) цін експортних і імпортних поставок, а також форм розрахунків і платежів; засобів і маршрутів транспортування товарів [7].

Організація ЗЕД здійснюється у формі запровадження відділу зовнішньоекономічних зв'язків або створення зовнішньоторговельної фірми. Відділ зовнішньоекономічних зв'язків не являється самостійним структурним підрозділом підприємства, а являє собою частину апарату управління. Його головне завдання полягає в управлінні ЗЕД як елементом єдиної цілісної системи внутріфірмового управління. Тому управлінський аналіз здійснюється на основі оцінки діяльності структурного підрозділу на якому лежить відповідальність за транспортування вантажів, митні процедури, загальна організації і координації ЗЕД. Організаційна структура управління ЗЕД визначається тією метою і завданнями, які вона покликана вирішувати. Її мета – максимізація прибутку на довготривалій період за рахунок ефективної участі в міжнародному підприємстві. Організаційна структура управління ЗЕД, як і внутріфірмового управління, повинна постійно розвиватися і вдосконалюватися, пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі і сфері управління. Її форми і методи не можуть залишатися незмінними [4, с.69].

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності, зумовлене змінами в існуючій організації процесу виробництва та реалізації продукції за кордоном в результаті збурювального впливу об'єктивних факторів. Йдеться про зміни в забезпеченості матеріальними і трудовими ресурсами, несприятливий вплив змін міжнародних конкурентних умов тощо. Завданням аналізу регулювання є постійне врахування цих змін, підтримання і вдосконалення стану впорядкованості управлінського об'єкта. Цього досягають завдяки адаптації до

зовнішніх впливів (тобто включенням їх до існуючої організації), протидії факторам дезорганізації.

Контроль ЗЕД передбачає визначення виконання зовнішньоекономічних контрактів: оцінка раціонального використання ресурсів, аналіз відхилень і корегування процесів тощо. Він спрямований на вивчення процесів за експортом і імпортом товарів; вжитих заходів і дій під час проведення операції. Ціль контролю – підготовка даних для прийняття оперативних рішень під час проведення зовнішньоекономічних операцій.

На базі функцій менеджменту керівники можуть приймати обґрунтовані управлінські рішення, які забезпечать досягнення запланованих цілей з максимальною економією ресурсів. Використовуючи зазначені підходи, а саме, системне застосування функцій менеджменту при організації ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю, можна досягнути поставленої мети – отримання максимально можливого прибутку за мінімальний час, рахунок підвищення ступеня обороту грошей, зниження витрат, кількості технологічних, фінансових та інших видів ресурсів [2].

Отже, в основі здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємством закладені такі функції управління як планування, організація, контроль і регулювання, що є головними на підприємствах, оскільки будь-яка інша управлінська діяльність здійснюється шляхом послідовного їх застосування. Визначення методу управління здебільшого залежить від характеру проблеми, що підлягає вирішенню, а також ресурсів, наявних на підприємстві, кваліфікованих менеджерів та умов виробничого процесу. Задля досягнення ефективного результату визначено, що на практиці менеджери зовнішньоекономічної діяльності використовують визначені у статті методи. Перспективами подальших досліджень стануть розробки пропозицій щодо формування механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств та визначення специфіки застосування окремих методів на підприємствах, що здійснюють ЗЕД.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України « Про зовнішньоекономічну діяльність»: 16 квітня 1991 року / Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР).1991.- № 959-ХІІ. - № 29, с. 377
2. Бабець Є.К. Управління зовнішньоекономічною діяльністю з позицій функцій менеджменту. [Електронний ресурс]. / Є.К. Бабець // Вісник КТУ – 2010. - вип. 26.– Режим доступу: http://www.ktu.edu.ua/Files/26_2010/87.pdf

3. Вівчар О.І. Основні аспекти підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств / О.І. Вівчар // Галицький економічний вісник. - 2015. – № 2. - С. 24-30.
4. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: навч. посіб./ Г.М. Дроздова. – К.: ЦНЛ, 2004. – 172 с., с.69
5. Завадський Й. С. Менеджмент: Management. / Й. С. Завадський. – Т. 1. – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 543 с., с. 51
6. Кравченко В.Л. Внешнеэкономическая деятельность: организация, управление, прогнозирование/ Кравченко В.Л., Макогон Ю.В. - Донецк: Донеччина, 2015. - 496.
7. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу. Навч. посіб. / Т.Д. Косова, П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
8. Маталка С. М. Управління ефективністю зовнішньоекономічної діяльності підприємств : монографія / С. М. Маталка. – Луганськ : Ноулідж. – 2014. – с. 210.
9. Скоропад І.С., Герасименко С.І. Ефективність маркетингових заходів у системі зовнішньоторговельних зв'язків. // Вісник національного університету «Львівська політехніка». - 2014. - № 469. - С. 498-502.

The article deals with the basic concepts of the system of management of foreign economic activity of the enterprise. The basic methods of management of foreign economic activity of the enterprise are defined: administrative and economic. The functions of management of foreign economic activity of the enterprise are analyzed.

Keywords: foreign economic activity, methods of management of foreign economic activity, functions of management of foreign economic activity

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>